

McEWAN, Ian
Solar
Anagrama. Empúries

CATALINA LUQUE
Professora
de Llengua i Literatura
IES A. LLIDÓ

Solar, la penúltima novel·la d'Ian McEwan (tractant-se d'un autor tan prolífic com McEwan hem de parlar sempre de penúltima obra), ens introdueix a la desordenada vida de Michael Beard, una antiga glòria de la física, guardonat amb un premi Nobel gairebé de compromís (s'insinua a la novel·la que la comissió del Nobel el va confondre amb un altre) per una reinterpretació de la teoria quàntica en relació a una millor comprensió de la llum (anomenada pomposament Combinació Beard-Einstein), que als cinquanta anys passats ha d'encarar dues situacions força angoixoses: la de la seua sequera com a investigador (de fet des del Nobel no ha aportat res valuós al seu camp d'investigació) i el fracàs del seu cinquè matrimoni. Aquesta situació de partida dona peu a reflexionar sobre l'egoisme, la incapacitat de diàleg, la crueltat a les relacions personals, la facilitat amb què la tragèdia sorgeix a les situacions més innocents i insospitades i la solitud de l'esser humà (constants dins de l'obra de McEwan i, en general, de la narrativa contemporània)... però també ofereix una visió creïble sobre les intrigues, decepcions i interessos que regeixen el món de la investigació científica i la seua relació amb el poder i els mercats. Tot això acompanyat d'una brillant ironia que és potser la característica més destacada de l'escriptura de McEwan.

La manca de compromís i de fidelitat envers les dones i les relacions personals, l'oportunisme sentimental que Beard mostra al llarg de la novel·la es reflecteixen al seu treball com a científic. Al començament ens trobem un Beard llunyà de les brillants disquisicions que li valgueren el premi Nobel, convertit en un obscur buròcrata de la ciència, dedicat a donar conferències buides d'originalitat i a dirigir nominalment un centre d'investigació sobre les fonts d'energies alternatives (fruit d'una oportunista idea d'un ministre inepte que necessita donar la impressió que es preocupa pel canvi climàtic). Beard és un escèptic del canvi climàtic no tan sols perquè pense que les apocalíptiques previsions dels científics són exagerades sinó perquè considera que, tal vegada, no val la pena salvar la humanitat. I se'n riu, de la hipocresia i els muntatges que pseudo-intel·lectualoides sense formació científica i sense criteri fan al voltant del canvi climàtic i les seues conseqüències (és deliciós en aquest sentit l'episodi en que Beard es trasllada al pol nord amb un grup d'artistes compromesos amb el canvi climàtic). El seu escèpticisme, però, no li impedeix aprofitar-se del treball d'un dels seus subordinats al centre que, per altra banda, és amant de la seua dona. La mort accidental del jove posa en mans de Beard un dossier del qual s'apropia i que el col·locarà una altra vegada en la primera línia de la ciència internacional.

La segona part de la novel·la ens mostra a un Beard absolutament convençut de la necessitat de lluitar contra el canvi climàtic i de cercar fonts d'energies alternatives i sostenibles. No obstant això, sabem que aquest canvi respon únicament a la seua vanitat com a investigador (no ha dubtat d'aprofitar-se del treball d'un altre per tal de recuperar el pes perdut al món de la física) i al seu desig d'enriquir-se. En aquest punt assistim a dos episodis reveladors del món científic contemporani en relació als mitjans de

comunicació i al finançament privat de la investigació: l'escàndol que provoquen unes desafortunades declaracions de Beard respecte a la presència i importància de les dones als estudis de física i que estan a punt de costar-li el seu renom internacional en ser magnificats i manipulats pels mitjans de comunicació i, per altra banda, els actes socials als quals assisteix Beard per tal d'aconseguir interessar els inversors privats i continuar així les seues investigacions. En aquest últim cas l'estímul i l'objectiu és monetari. Ni Beard ni els inversors fan res pel bé de la humanitat i del planeta: si Beard investiga com recrear artificialment la fotosíntesi per tal d'aconseguir una font d'energia sostenible i inesgotable no és per bonhomia, sinó per cobdícia i aquest argument és el que esgrimeix davant els inversors: les energies alternatives són una oportunitat de negoci i cal aprofitar-la abans que se n'aprofiten altres.

Beard té clar que si n'hi ha cap oportunitat d'aturar o mitigar el canvi climàtic és interessant-hi els inversors, no amb campanyes institucionals d'estalvi d'energia o de reciclatge. Les bones intencions no basten, no aconseguirem res sense el capital. Malauradament, Beard té raó tal i com demostren els successius fracassos de Rio, Kioto i Durban, els quals reflecteixen que encara no s'han pogut moure els interessos internacionals en aquest sentit, que les societats no estan disposades a renunciar al creixement i que les energies alternatives encara no són considerades un valor segur al món dels inversors.

La tercera part de la novel·la ens mostra a un Beard a punt de fer realitat el seu somni: ha aconseguit finançament per a posar en marxa una planta d'energia neta basada en la fotosíntesi artificial. Però l'experiment empresarial de Beard està destinat al fracàs, com ho està la seua vida, i finalment és víctima de les intrigues legals i dels subterfugis burocràtics que envolten el món científic. Malgrat això Beard buscarà una eixida fins l'últim moment, una eixida digna que mantinga el seu status de vella glòria encara que això suposi un canvi de 180 graus a la seua trajectòria professional (es planteja acceptar un càrrec d'assessor a un consorci d'empreses d'energia nuclear). Arriba un moment, però, en que ja no pot lluitar més contra les circumstàncies que l'envolten (científiques, financeres, sentimentals...) i el vell elefant blanc de la ciència cau finalment vençut... o no.

A aquestes alçades de la història de la literatura no és estrany que un científic pugui ser objecte i protagonista d'una obra literària. Tal vegada ja no és possible la visió romàntica del rebel que s'enfronta a un sistema de creences majoritari i únic (d'arrel religiós) i que vol ocupar el lloc de Déu no tan sols coneixent el teixit de l'univers sinó convertint-se ell mateix en Creador malgrat que allò l'aboqui a l'autodestrucció o a la bogeria. Tampoc ja no és possible la visió del talent febril del científic incansable, il·luminat, que se sap responsable del Progrés de la Humanitat i que es consumeix en la seua investigació sacrificant la seua vida personal, familiar i fins i tot la seua cordura com a sacerdot d'una deessa (la Ciència) tan pura com terrible. El que trobem a la narrativa contemporània és un home del nostre temps que, a més, és científic i que està creat a imatge del món al qual viu. Al retrat de Beard no n'hi ha gens d'idealització: és un home, vell, gras, vanitos, egoista, cobdiciós, sensual i sexual; un home que és conscient tant dels seus defectes com de la seua falta de voluntat per superar-los.

La literatura contemporània ha fet seua aquella clàssica cita de Terenci (homo sum et nihil humanum a me alienum puto) al seu sentit primigeni (i no a la interpretació tergiversada pels humanistes): a la comprensió humana, i això inclou la literatura, cab tot allò que és humà (des d'allò més sublim fins allò més degradant i brut)... i això inclou els científics.

